
UDC 373.2:37.015.31:741

DOI 10.35433/pedagogy.2(125).2026.27

DEVELOPMENT OF TECHNICAL DRAWING SKILLS THROUGH TRADITIONAL AND NON-TRADITIONAL TECHNIQUES

O. O. Maksymova*

The article presents methodological aspects of addressing the problem of the formation of technical drawing skills in preschool children under conditions of combining traditional and non-traditional techniques of visual activity. The essence of the concepts "technical drawing skills", understood as a set of actions ensuring mastery of tools, materials, and methods of image creation, and "technical readiness for drawing", interpreted as an integrative characteristic of the level of a child's development of the complex of technical skills necessary for engaging in visual activity, is specified. A classification of technical skills is proposed according to the nature of visual actions (graphic, tonal-planar, compositional) and according to the operational and technical support of activity (mastery of tools and materials, selection of means). The significance of motor-coordination abilities as a basis for the accuracy and controllability of movements is substantiated. The age-related dynamics of the formation of technical drawing skills in children from younger to older preschool age are characterized.

The pedagogical potential of traditional drawing techniques as a means of developing technical literacy is revealed, and their limitations are outlined (a low degree of experimentation with materials, constraints on the development of creative initiative, uniformity of techniques, and difficulties in image creation due to an insufficient level of fine motor skills and movement coordination). The possibilities of non-traditional techniques in expanding the range of technical actions, developing sensorimotor coordination, and fostering flexibility in the use of artistic means are identified. A system of exercises aimed at developing graphic, tonal-planar, compositional, and motor-coordination skills in children is presented.

The pedagogical conditions for the effective formation of technical drawing skills are determined, including the integration of traditional and non-traditional techniques, consideration of age and individual characteristics of children, variability of materials and methods of activity, and a combination of demonstration, practice, and independent activity. It is established that the integration of different techniques ensures the comprehensive development of technical skills and creates a foundation for the child's further artistic development.

Keywords: visual (artistic) activity, technical drawing skills, technical readiness for drawing, preschool children, traditional drawing techniques, non-traditional drawing techniques, classification of technical drawing skills, pedagogical conditions for skill formation.

---

* Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Associate Professor
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
helen.maks23@ukr.net
ORCID: 0000-0003-1590-4339

ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК МАЛЮВАННЯ ЗАСОБАМИ ТРАДИЦІЙНИХ ТА НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК

О. О. Максимова

У статті представлено методичні аспекти вирішення проблеми формування технічних навичок малювання у дітей дошкільного віку в умовах поєднання традиційних і нетрадиційних технік образотворчої діяльності. Уточнено сутність понять "технічні навички малювання", які розглядаються як комплекс дій, що забезпечують володіння інструментами, матеріалами та способами створення зображення, та "технічна готовність до малювання", під якою розуміємо інтегративну характеристику рівня сформованості у дитини комплексу технічних навичок, необхідних для здійснення образотворчої діяльності. Здійснено класифікацію технічних навичок за характером образотворчих дій (графічні, тонально-площинні, композиційні) та за операційно-технічним забезпеченням діяльності (володіння інструментами й матеріалами, добір засобів). Обґрунтовано значення моторно-координаційних умінь як основи точності та контрольованості рухів. Охарактеризовано вікову динаміку формування технічних навичок малювання у дітей від молодшого до старшого дошкільного віку.

Розкрито педагогічний потенціал традиційних технік малювання як засобу формування технічної грамотності, а також окреслено їх обмеження (невеликий відсоток експериментування з матеріалами, обмеження розвитку творчої ініціативи, одноманітність прийомів, труднощі у створенні зображення у зв'язку з недостатнім рівнем розвитку дрібної моторики та координації рухів). Визначено можливості нетрадиційних технік у розширенні спектра технічних дій, розвитку сенсомоторної координації та гнучкості у використанні художніх засобів. Представлено систему вправ, спрямованих на розвиток графічних, тонально-площинних, композиційних і моторно-координаційних навичок у дітей.

Визначено педагогічні умови ефективного формування технічних навичок малювання, серед яких поєднання традиційних і нетрадиційних технік, урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, варіативність матеріалів і способів діяльності, поєднання показу, вправляння та самостійної діяльності. З'ясовано, що інтеграція різних технік забезпечує комплексний розвиток технічних умінь і створює підґрунтя для подальшого художнього розвитку дитини.

Ключові слова: образотворча діяльність, технічні навички малювання, технічна готовність до малювання, діти дошкільного віку, традиційні техніки малювання, нетрадиційні техніки малювання, класифікація технічних навичок малювання, педагогічні умови формування навичок.

Introduction of the issue. In the context of educational reform and the orientation toward a competency-based approach, the importance of developing a child's creative personality is increasing. Drawing serves not only as a means of artistic expression but also as a tool for forming key qualities demanded in the modern world, such as creativity, critical thinking, and the ability for self-expression. At the same time, technical drawing skills (mastery of line, shape, colour, and composition) constitute the foundation that ensures the successful completion of creative tasks and the realization of artistic ideas. On the other hand, the formation of technical drawing skills is of great importance for the child's overall development, as it contributes to the

Постановка проблеми. В умовах реформування освіти та орієнтації на компетентнісний підхід зростає значення розвитку творчої особистості дитини. Малювання виступає не лише як засіб художнього вираження, а й як інструмент формування ключових якостей, затребуваних у сучасному світі: креативності, критичного мислення, здатності до самовираження. Водночас саме технічні навички (володіння лінією, формою, кольором, композицією) є базою, яка забезпечує якісне виконання творчих завдань, реалізацію задуму. З іншої сторони, формування технічних навичок малювання має важливе значення для загального розвитку дитини, адже удосконалюється дрібна моторика, координація рухів, зорово-просторове

improvement of fine motor skills, movement coordination, visual-spatial perception, and the emotional and aesthetic sphere. Non-traditional techniques used alongside the classical approach to teaching drawing stimulate sensory experience and promote the development of an experimental approach to activity.

In the Basic Component of Preschool Education, the formation of technical drawing skills is considered a component of artistic and productive activity within the educational domain "Child in the World of Art". The document emphasizes children's mastery of various materials, techniques, and means of artistic expression through creative activity and experimentation [1: 22].

Current state of the issue. In contemporary scientific discourse, the issue of developing technical drawing skills in preschool children is studied mainly indirectly – in the context of the development of artistic and creative abilities and within the framework of the general methodology of preschool children's visual arts activities. In particular, Liudmyla Shulha notes that the effectiveness of artistic development is ensured through children's mastery of various methods of depiction, techniques for working with artistic materials, and the formation of relevant practical skills [10]. Within her dissertation research, Iryna Novoseletska emphasizes the necessity of purposefully developing in children a system of artistic abilities and skills as a basis for their creative self-expression and individualization [8]. The works of Liudmyla Dabizha and Nataliia Todosiienko substantiate the expediency of integrating traditional and non-traditional drawing techniques as a means of intensifying artistic activity, stimulating experimentation, developing children's practical visual arts skills, and fostering the conscious selection of artistic means [2; 9]. Halyna Sukhorukova considers the formation of technical abilities and skills, particularly the mastery of depiction methods, techniques for working with various artistic materials, and means of expression, to be an essential component of visual arts activity, without which it is

сприйняття, емоційно-естетична сфера. Нетрадиційні техніки, які використовуються наряду з класичним підходом до навчання дітей малюванню, активізують сенсорний досвід і сприяють розвитку експериментального підходу до діяльності.

У Базовому компоненті дошкільної освіти формування технічних навичок малювання розглядається як складова художньо-продуктивної діяльності в межах освітнього напрямку "Дитина у світі мистецтва". Документ акцентує на оволодінні дітьми різними матеріалами, техніками та засобами виразності через творчу діяльність і експериментування [1: 22].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі проблема формування технічних навичок малювання у дітей дошкільного віку досліджується переважно опосередковано – у контексті розвитку художньо-творчих здібностей, в розрізі загальної методики образотворчої діяльності дітей дошкільного віку. Зокрема, Л. Шульга відмічає, що ефективність художнього розвитку забезпечується оволодінням дітьми різноманітними способами зображення, прийомами роботи з художніми матеріалами та формуванням відповідних практичних умінь [10]. І. Новоселецька в межах дисертаційного дослідження акцентує увагу на необхідності цілеспрямованого формування у дітей системи художніх умінь і навичок як підґрунтя для їхнього творчого самовираження та індивідуалізації [8]. В працях Л. Дабіжі, Н. Тодосієнко обґрунтовується доцільність інтеграції традиційних і нетрадиційних технік малювання як засобу активізації художньої діяльності, стимулювання експериментування, формування практичних образотворчих умінь дітей, здійснення свідомого вибору художніх засобів [2; 9]. Г. Сухорукова розглядає формування технічних умінь і навичок, зокрема оволодіння способами зображення, прийомами роботи з різними художніми матеріалами засобами виразності, як необхідну складову образотворчої діяльності, без якої

impossible to realize creative ideas [5]. The theoretical and methodological foundations for the development of children's artistic abilities and skills, including technical drawing skills, have been elaborated in the works of Kateryna Demchyk and Volodymyr Kotliar [3; 6].

Outline of unresolved issues brought up in the article. Thus, the results of the analysis of scientific sources provide grounds to assert that the issues of the purposeful development of technical skills through the integration of traditional and non-traditional drawing techniques remain insufficiently explored, which determines the need for further scientific research in this area.

Aim of the research is to reveal the essence of the concepts of "technical drawing skills" and "technical readiness for drawing"; to substantiate the expediency of using traditional and non-traditional drawing techniques for the development of technical skills in preschool children; and to determine the methodological foundations for their formation.

Results and discussion. Let us consider the essence of the concept of "technical drawing skills" and their classification. In the methodology of visual arts activities, technical drawing skills are understood as a complex of acquired methods and techniques for working with artistic materials that ensure the realization of an artistic idea. They constitute an important component of a child's visual arts competence and determine the level of practical readiness for creating images.

Technical drawing skills include proficiency in using tools (pencil, brush, felt-tip pen, etc.), methods of applying изображения such as lines, strokes, and spots, regulation of pressure force, rhythm of hand movements, variation of movement speed, stopping movement at the required point, performing consistent movements, maintaining the direction of movement, as well as the ability to select materials according to the task. Thus, technical skills function not merely as a mechanical component but also as the foundation for the creative realization of an artistic concept. In classifying technical drawing skills, it is advisable to consider them

неможливо втілити задумане [5]. Теоретико-методичні засади формування художніх умінь і навичок у дітей, в тому числі і технічних навичок малювання, розроблено у працях К. Демчик, В. Котляр [3; 6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Таким чином, результати аналізу наукових джерел дають підстави стверджувати, що недостатньо розробленими залишаються питання цілеспрямованого формування технічних умінь у процесі поєднання традиційних і нетрадиційних технік малювання, що зумовлює необхідність подальших наукових розвідок у зазначеному напрямі.

Мета нашої статті – висвітлити сутність понять "технічні навички малювання", "технічна готовність до малювання"; обґрунтувати доцільність використання традиційних та нетрадиційних технік малювання для розвитку технічних навичок у дітей дошкільного віку та визначити методичні засади їх формування.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо зміст поняття "технічні навички малювання" та їх перелік. В методиці образотворчої діяльності технічні навички малювання розглядаються як комплекс засвоєних способів і прийомів роботи з художніми матеріалами, що забезпечують можливість реалізації образотворчого задуму. Вони є важливою складовою образотворчої компетентності дитини та визначають рівень її практичної готовності до створення зображення.

До технічних навичок малювання відносять володіння інструментами (олівцем, пензлем, фломастером тощо), способами нанесення зображення (лінія, штрих, пляма), регуляцію сили натиску, ритму рухів руки, змінення швидкості руху, його припинення у потрібній точці, здійснення однорідних рухів, тримання направленості руху, а також уміння добирати матеріали відповідно до завдання. Таким чином, технічні навички виступають не лише механічним компонентом, а й основою для творчої реалізації художнього задуму. Здійснюючи класифікацію технічних навичок малювання, їх доцільно розглядати у двох

within two interrelated dimensions:

1. According to the nature of visual arts actions (graphic, tonal-spatial, and compositional);

2. According to the operational and technical support of the activity (proficiency in tools and materials, selection of artistic means).

Classifying technical drawing skills according to the nature of visual actions and the method of image creation, the following categories may be distinguished:

- *graphic skills*, which include the ability to draw various types of lines (straight, wavy, broken, interrupted), perform hatching, and create contour images. The line is the basic means of artistic representation upon which the accuracy, expressiveness, and clarity of a drawing depend;

- *skills of working with spots and colour masses*, which involve the ability to fill a surface with colour, convey tonal relationships, and create compositional accents;

- *compositional technical skills*, which include the placement of images on the sheet surface, maintenance of proportions, indication of the direction of depicted objects' movement, and rhythm.

Motor-coordinative skills should be considered separately, as they ensure the coordination of hand and visual movements, as well as the accuracy and smoothness of performing visual arts actions.

Within the context of this study, it is expedient to introduce the concept of "technical readiness for drawing", which reflects the level of development of the complex of technical skills necessary for engaging in visual arts activities. Technical readiness for drawing is understood as an integrative characteristic encompassing proficiency in tools and materials, the development of graphic, tonal-spatial, and compositional abilities, as well as the formation of motor-coordinative actions that ensure the accuracy and controllability of movements.

Technical readiness is manifested in a child's ability to independently perform basic visual arts actions: drawing lines of various types, filling surfaces, regulating

взаємопов'язаних площинах:

1. За характером образотворчих дій (графічні, тонально-площинні, композиційні);

2. За операційно-технічним забезпеченням діяльності (володіння інструментами та матеріалами, добір засобів).

Класифікуючи технічні навички малювання за характером образотворчих дій і способом створення зображення, виокремимо:

- *графічні навички*, які охоплюють уміння проводити різні типи ліній (прямі, хвилясті, ламані, розірвані), виконувати штрихування, створювати контурні зображення. Лінія є базовим засобом образотворення, від якого залежить точність, виразність, зрозумілість малюнка;

- *навички роботи з плямою*, що передбачають вміння заповнювати площину кольором, передавати тональні співвідношення, створювати композиційні акценти;

- *композиційні технічні навички*, які включають розміщення зображення на площині аркуша, дотримання пропорцій, направленості руху зображуваних предметів, ритму.

Окремо відмітимо *моторно-координаційні навички*, які забезпечують узгодженість рухів руки та зору, точність і плавність виконання образотворчих дій.

У контексті дослідження доцільним є введення поняття "технічна готовність до малювання", яке відображає рівень сформованості у дитини комплексу технічних навичок, необхідних для здійснення образотворчої діяльності. Під технічною готовністю до малювання розуміємо інтегративну характеристику, що охоплює володіння інструментами й матеріалами, сформованість графічних, тонально-площинних і композиційних умінь, а також розвиток моторно-координаційних дій, що забезпечують точність і контрольованість рухів.

Технічна готовність проявляється у здатності дитини самостійно виконувати базові образотворчі дії: проводити лінії різного характеру, заповнювати площину, регулювати силу натиску, дотримуватися заданого напрямку руху, орієнтуватися на

pressure force, maintaining a given direction of movement, orienting oneself on the sheet surface, and selecting appropriate materials depending on the assigned task. It is a necessary prerequisite for the high-quality execution of an image and the realization of an artistic idea.

The development of technical drawing skills directly depends on the child's age-related and psychophysiological characteristics. During the preschool period, a leading role is played by the development of fine motor skills, sensory experience, and an emotional attitude toward the drawing process. At this stage, children master the simplest actions – drawing lines and spots, as well as experimenting with colours and materials. In early preschool age, technical actions are predominantly sensorimotor in nature. Hand movements are still insufficiently coordinated and are characterized by impulsive and often chaotic patterns. Children master the simplest actions: applying lines and spots, smearing paint, and performing circular and straight movements. At this stage, technical accuracy is not yet the leading requirement; priority is given to procedural, exploratory, and experimental activity. Therefore, it is advisable to use techniques that do not require a high level of movement control (for example, finger painting and printmaking techniques). In middle preschool age, a gradual increase in movement control can be observed. Children begin to regulate pressure force, direction, and duration of movement more consciously, and attempts appear to maintain the shape and size of the depicted image. Elementary graphic skills are formed, including drawing more even lines, performing simple hatching, and filling the required surface with colour. In senior preschool age, technical actions become more voluntary and purposeful. Children are capable of controlling pressure force, the accuracy and smoothness of movements, maintaining given proportions, orienting themselves on the sheet surface, and consciously using technical methods to achieve an artistic result. Technical skills become generalized and transferable to new situations, while children develop the

площині аркуша та добирати відповідні матеріали залежно від поставленого завдання. Вона є необхідною передумовою якісного виконання зображення та реалізації художнього задуму.

Формування технічних навичок малювання безпосередньо залежить від вікових та психофізіологічних особливостей дитини. У дошкільному віці провідну роль відіграє розвиток дрібної моторики, сенсорного досвіду та емоційного ставлення до процесу малювання. На цьому етапі діти оволодівають найпростішими діями – нанесенням ліній, плям, експериментуванням із кольором та матеріалами. У молодшому дошкільному віці технічні дії мають переважно сенсомоторний характер. Рухи руки ще недостатньо координовані, носять імпульсивний, часто хаотичний характер. Діти оволодівають найпростішими діями: нанесенням ліній і плям, розтиранням фарби, виконанням кругових і прямолінійних рухів. На цьому етапі технічна точність ще не є провідною вимогою, пріоритет надається процесуальній та дослідницько-експериментальній активності. тому доцільним є використання технік, що не потребують високого рівня контролю рухів (наприклад, пальчикове малювання, відбитки). У середньому дошкільному віці спостерігається поступове зростання керованості рухів. Діти починають більш усвідомлено регулювати силу натиску, напрямок і тривалість руху, з'являються спроби дотримуватися форми та розміру зображення. Формуються елементарні графічні навички: проведення більш рівних ліній, виконання простого штрихування, заповнення потрібної площини кольором. У старшому дошкільному віці технічні дії набувають більш довільного й цілеспрямованого характеру. Діти здатні контролювати силу натиску, точність і плавність рухів, дотримуватися заданих пропорцій, орієнтуватися на площині аркуша, свідомо використовувати технічні прийоми для досягнення художнього результату. Відбувається узагальнення технічних навичок, їх перенесення в нові умови, з'являється здатність свідомо добирати

ability to consciously select materials and methods of depiction according to their artistic intention. At this stage, the complication of technical tasks and the combination of different techniques within a single image are effective, as they contribute to the integration of acquired skills.

A characteristic feature of traditional techniques, which form the basis of artistic and aesthetic education, is their focus on the gradual mastery of basic visual means – line, spot, colour, and composition – through the practice of clearly structured actions. This creates a foundation for the development of technical literacy in visual arts activities. Traditional techniques involve the use of classical materials and tools, including pencils, paints, wax crayons, sanguine, felt-tip pens, brushes, and others. They are characterized by relatively established methods of use and clearly defined working techniques.

Drawing with a pencil ensures the formation of the graphic basis of an image, as it allows children to practise drawing different types of lines, hatching, creating contours, and conveying shapes and proportions. Regular use of pencils contributes to the development of movement accuracy, pressure control, and the rhythm of hand movements. Working with paints (watercolours and gouache) promotes the mastery of skills related to conveying colour, tone, and saturation, as well as the development of sensitivity to colour relationships. Practice with a brush involves the formation of abilities to regulate pressure force, control brushstroke width, and perform smooth and purposeful movements. In addition, working with paint contributes to the development of skills in handling colour masses and spots, particularly the ability to fill a surface evenly, convey tonal transitions, and combine colours. This develops colour perception and promotes the conscious use of artistic means. In the process of creating object-based and сюжетні compositions, compositional technical skills are formed, associated with the placement of objects on the sheet surface, maintaining proportions, conveying the distance and proximity of

матеріали та способи зображення відповідно до задуму. На цьому етапі ефективним є ускладнення технічних завдань, поєднання різних технік в одному зображенні, що сприяє інтеграції сформованих умінь.

Характерною ознакою традиційних технік, які становлять основу художньо-естетичної освіти, є їх орієнтація на поступове засвоєння базових образотворчих засобів – лінії, плями, кольору та композиції – через відпрацювання чітко структурованих дій. Це створює підґрунтя для формування технічної грамотності в образотворчій діяльності. Традиційні техніки передбачають використання класичних матеріалів і інструментів, зокрема олівця, фарб, воскових крейд, сангіни, фломастерів, пензля тощо. Вони характеризуються відносною усталеністю способів використання та чітко визначеними прийомами роботи.

Малювання олівцем забезпечує формування графічної основи зображення, оскільки дозволяє відпрацьовувати проведення ліній різного характеру, штрихування, створення контурів, передачу форми й пропорцій. Регулярне використання олівця дозволяє формувати точність рухів, контроль натиску та ритм руху руки. Робота з фарбами (аквареллю, гуашшю) сприяє оволодінню навичками передачі кольору, тону, насиченості, а також розвитку відчуття кольорних співвідношень. Вправлення з пензлем передбачає формування вмінь регулювати силу натиску, контролювати ширину мазка, здійснювати плавні та цілеспрямовані рухи. Також робота з фарбами забезпечує формування навичок роботи з плямою, зокрема вмінь рівномірно заповнювати площину, передавати тональні переходи, поєднувати кольори. Це розвиває відчуття кольору та сприяє усвідомленому використанню художніх засобів. У процесі виконання предметних та сюжетних зображень формуються композиційні технічні навички, пов'язані з розміщенням об'єктів на площині аркуша, дотриманням пропорцій, передачі віддаленості-наближеності предметів, визначенням центру композиції. Крім того, традиційні

objects, and determining the compositional centre. Furthermore, traditional techniques play an important role in the development of operational and technical abilities, particularly the correct holding and manipulation of tools, as well as the selection of appropriate materials for image creation.

Let us provide examples of specific tasks offered to children for the purpose of developing technical drawing skills. To develop graphic skills, it is advisable to use exercises aimed at drawing lines of various types: "Paths" (drawing straight and wavy lines between given reference points), "Rain" (vertical strokes of different lengths), "Fence" (repetition of identical vertical lines while maintaining intervals), "Waves" (continuous drawing of smooth wavy lines), "Snake" (drawing broken lines with sharp changes in direction), "Balls of Yarn" (performing circular and spiral movements), "Sun" (drawing rays from the centre in different directions), "Mazes" (drawing a line along a given trajectory without lifting the hand), "Trace the Contour" (accurately repeating a given shape), "Connect the Dots" (creating an image by sequentially drawing lines between dots), "Footprints" (drawing lines of different thicknesses by varying pressure force), "Hills" (alternating arc-shaped lines), "Spirals" (drawing from the centre outward and vice versa), "Rails" (parallel lines while maintaining equal distance), and "Spider Web" (combining straight and curved lines). Such exercises contribute to the formation of movement accuracy, the development of hand-eye coordination, a sense of rhythm, smoothness and continuity of movement, as well as the ability to change the direction and character of a line according to the assigned task.

To develop skills in working with colour masses and spots, effective tasks include exercises aimed at filling surfaces with colour, as well as creating and transforming colour forms: "Colour the Balloon" (even application of paint within a contour), "Sky and Earth" (distribution of colour across different parts of the sheet), "Magic Spots" (creating and transforming colour spots into images), "Colourful Clouds" (applying soft blurred spots with

техніки відіграють важливу роль у розвитку операційно-технічних умінь, зокрема правильного тримання та оперування інструментами, добору матеріалів для виконання зображення.

Наведемо приклади конкретних завдань, які пропонуються дітям для виконання з метою формування технічних навичок малювання. Для розвитку графічних навичок доцільно використовувати вправи на проведення ліній різного характеру: "Доріжки" (проведення прямих і хвилястих ліній між заданими орієнтирами), "Дощик" (вертикальні штрихи різної довжини), "Парканчик" (повторення однакових вертикальних ліній із дотриманням інтервалів), "Хвильки" (безперервне проведення плавних хвилястих ліній), "Змійка" (малювання ламаних ліній із різкою зміною напрямку), "Клубочки" (виконання кругових і спіралеподібних рухів), "Сонечко" (проведення променів від центра в різних напрямках), "Лабіринти" (проведення лінії без відриву руки за заданою траєкторією), "Обведи контур" (точне повторення заданої форми), "З'єднай точки" (створення зображення шляхом послідовного проведення ліній між точками), "Сліди" (проведення ліній різної товщини із зміною сили натиску), "Гірки" (чергування дугоподібних ліній), "Спіралі" (малювання від центру до краю та навпаки), "Рейки" (паралельні лінії з дотриманням однакової відстані), "Павутинка" (поєднання прямих і кривих ліній). Такі вправи сприяють формуванню точності рухів, розвитку координації "рука-око", відчуття ритму, плавності та безперервності руху, а також уміння змінювати напрямок і характер лінії залежно від поставленого завдання.

Для формування навичок роботи з плямою ефективними є завдання на заповнення площини кольором, створення та трансформацію кольорових форм: "Розфарбуй кульку" (рівномірне нанесення фарби в межах контуру), "Небо і земля" (розподіл кольору на різних частинах аркуша), "Чарівні плями" (створення та перетворення кольорових плям у зображення), "Кольорові хмаринки" (нанесення м'яких розмитих плям із переходами кольору), "Озеро" (заповнення

colour transitions), "Lake" (filling a surface while maintaining colour uniformity), "Colourful Paths" (applying wide paint strokes of varying saturation), "Fruits on a Plate" (filling a shape while respecting its boundaries), "Autumn Leaves" (conveying varying colour intensity within a single shape), "Sunset" (smooth transitions from one colour to another), "Rainbow" (sequential arrangement of coloured spots in a particular order), "Sea Waves" (combining different shades of the same colour), "Fairy-Tale Spots" (creating abstract colour compositions), "Colour Prints" (applying paint through printmaking), "Shadow and Light" (varying colour saturation), "Paint Rain" (creating drops and combining them into a colour spot), "Mosaic" (filling a surface with separate coloured elements), and "Stretch the Colour" (spreading paint across a surface with tonal transitions). Children practise the ability to fill a surface evenly, control the amount of paint, regulate colour saturation, create smooth transitions, and combine colours. At the same time, they develop an understanding of the spot as one of the fundamental means of artistic representation.

For the development of compositional technical skills, it is advisable to offer tasks aimed at arranging images on a surface: "Arrange the Objects" (choosing a place for depicting objects), "Big – Small" (conveying proportions), "What Is Closer and What Is Farther?" (orientation on the sheet), "Find the Centre" (determining the compositional centre of the image), "Decorate the Sheet" (even distribution of elements across the entire surface), "Stay Within the Borders" (maintaining a given format or frame), "The House and the Tree" (arranging several objects while considering their relative positions), "Top – Bottom" (orientation within the sheet space), "Left – Right" (placing objects according to specified conditions), "Fill the Space" (avoiding empty areas or, conversely, overcrowding the image), "Create a Composition" (combining several elements into a coherent image), "Rhythmic Ornament" (repetition of elements while maintaining intervals and sequence), "Primary and Secondary" (highlighting the central object and

площини з дотриманням однорідності кольору), "Кольорові доріжки" (нанесення широких смуг фарби різної насиченості), "Фрукти на тарілці" (заповнення форми з урахуванням її меж), "Осіньне листя" (передача різної інтенсивності кольору в межах однієї форми), "Захід сонця" (плавні переходи від одного кольору до іншого), "Веселка" (послідовне розміщення кольорових плям у певному порядку), "Морські хвилі" (поєднання різних відтінків одного кольору), "Казкові плями" (створення абстрактних кольорових композицій), "Кольорові відбитки" (нанесення фарби через відбиток), "Тінь і світло" (варіювання насиченості кольору), "Дошч із фарби" (створення крапель і їх поєднання у пляму), "Мозаїка" (заповнення площини окремими кольоровими елементами), "Розтягни колір" (розподіл фарби по поверхні з переходами тону). Діти вправляються у вмінні рівномірно заповнювати площину, контролювати кількість фарби, регулювати насиченість кольору, здійснювати плавні переходи, поєднувати кольори, а також розвивають відчуття плями як одного з основних засобів образотворення.

З метою розвитку композиційних технічних навичок доцільно пропонувати завдання на розміщення зображення на площині: "Розташуй предмети" (вибір місця для зображення об'єктів), "Велике – маленьке" (передача пропорцій), "Що ближче, що далі" (орієнтація на аркуші), "Знайди центр" (визначення композиційного центру зображення), "Прикрась аркуш" (рівномірне розміщення елементів по всій площині), "Не виходь за межі" (дотримання заданого формату або рамки), "Будиночок і дерево" (розташування кількох об'єктів із урахуванням їх взаємного положення), "Вгорі – внизу" (орієнтація в просторі аркуша), "Ліворуч – праворуч" (розміщення об'єктів відповідно до заданих умов), "Заповни простір" (уникнення порожніх ділянок або, навпаки, перевантаження зображення), "Склади композицію" (поєднання кількох елементів у цілісне зображення), "Ритмічний орнамент" (повторення елементів із дотриманням інтервалів і послідовності), "Головне і другорядне" (виділення центрального

subordinating other elements to it), "Where Is It Moving?" (conveying the direction of movement of objects), "Picture from Parts" (combining separate elements into a unified composition), and "Frame for the Drawing" (understanding the boundaries of the image). Such exercises develop the ability to organize an image within a given space, maintain proportions and relationships between parts, orient oneself on the sheet surface, determine the compositional centre, convey spatial relationships, and ensure the integrity and balance of the image.

To develop motor-coordinative skills, exercises aimed at regulating hand movements are used: "Strong and Weak Rain" (varying pressure force), "Fast – Slow" (changing the tempo of movements), "Repeat the Movement" (reproducing a given trajectory), "Draw the Line without Lifting the Hand" (smooth drawing of a continuous line), "Pathway" (accurately drawing a line between limiting contours), "Drawing in the Air" (reproducing movements before transferring them onto paper), "Dot by Dot" (controlled application of separate elements), "Colour Evenly" (movement control while filling a surface), "Big and Small Movements" (varying the amplitude of movements), "Draw to the End" (completing a movement at a given point), "Trace without Deviating" (accuracy of contour movements), "Smooth Arches" (formation of soft, continuous movements), "Change Direction" (quickly switching movement in another direction), "Rhythmic Tapping" (repeating identical movements while maintaining tempo), and "Stop on Time" (controlling the moment of completing an action). Such exercises contribute to the development of movement control, smoothness, and accuracy, as well as hand-eye coordination, regulation of pressure force, tempo, and movement length, and the ability to voluntarily control motor actions in the process of image creation.

Despite their considerable pedagogical potential, the use of traditional drawing techniques has certain specific features that should be considered in the educational process. In particular, traditional techniques do not always

об'єкта та підпорядкування інших елементів), "Куди рухається?" (передача напрямку руху об'єктів), "Картина з частин" (об'єднання окремих елементів у єдину композицію), "Рамка для малюнка" (усвідомлення меж зображення). Такі вправи формують уміння організовувати зображення в межах заданого простору, дотримуватися пропорцій і співвідношення частин, орієнтуватися на площині аркуша, визначати композиційний центр, передавати просторові відношення та забезпечувати цілісність і врівноваженість зображення.

Для розвитку моторно-координаційних навичок використовуються вправи, спрямовані на регуляцію рухів руки: "Сильний – слабкий дощик" (зміна сили натиску), "Швидко – повільно" (варіювання темпу рухів), "Повтори рух" (відтворення заданої траєкторії), "Веди лінію без відриву" (плавне проведення безперервної лінії), "Стежинка" (точне проведення лінії між обмежувальними контурами), "Малюємо в повітрі" (відтворення рухів перед їх перенесенням на папір), "Точка за точкою" (контрольоване нанесення окремих елементів), "Розфарбуй рівномірно" (контроль руху під час заповнення площини), "Великі і маленькі рухи" (варіювання розмаху руху), "Проведи до кінця" (завершення руху в заданій точці), "Обведи і не відхиляйся" (точність руху по контуру), "Плавні дуги" (формування м'яких, безперервних рухів), "Зміни напрямок" (швидке переключення руху в інший бік), "Ритмічні удари" (повторення однакових рухів із дотриманням темпу), "Зупинись вчасно" (контроль моменту завершення дії). Такі вправи сприяють формуванню контролю над рухами, їх плавності та точності, розвитку координації "рука-око", регуляції сили натиску, темпу й протяжності руху, а також здатності доволно керувати руховими діями в процесі виконання зображення.

Попри значний педагогічний потенціал, використання традиційних технік малювання має певні нюанси, які необхідно враховувати в освітньому процесі. Так, традиційні техніки не завжди забезпечують достатній рівень експериментування з матеріалами, що

provide a sufficient level of experimentation with materials, which may limit the development of children's creative initiative and individual style. The relative uniformity of technical methods practised within traditional techniques may also reduce children's interest in the activity when such techniques are used for a prolonged period without variation. Traditional techniques often require a sufficiently developed level of fine motor skills and movement coordination, which may complicate their mastery by preschool children in comparison with non-traditional techniques. This is manifested in difficulties with drawing precise lines, controlling pressure force, and neatly filling a surface. In this regard, it appears appropriate to combine traditional and non-traditional techniques in work with children.

Non-traditional drawing techniques encompass a set of methods for creating images that differ from classical approaches to using pencils and brushes and involve experimentation with materials, tools, and methods of paint application [7]. Among the most widespread non-traditional techniques are finger painting, which involves applying paint directly with fingers and palms; printmaking techniques (using leaves, sponges, Chinese cabbage, mushrooms, stamps), based on transferring the shape of an object onto paper; monotype, which consists in creating an image by transferring paint from one surface to another; blotography, based on forming images from accidental paint blots; drawing with cotton swabs (dot application of paint and creation of texture); drawing with a toothbrush, that is, splattering paint to create background effects such as snow or rain; spray painting (creating a fine-textured surface through paint spraying); scratch art or grattage, which involves scratching an image onto a painted surface; drawing with a candle or wax followed by overlaying paint (the effect of "revealing" an image); thread painting (creating patterns using paint-covered thread); drawing with sand or semolina; painting on wet paper, which creates the effect of paint spreading; painting with foam or soap bubbles, resulting in unusual textures; drawing with

обмежує розвиток творчої ініціативи та індивідуального стилю дитини. Відносна одноманітність технічних прийомів, які відпрацьовуються в традиційних техніках, теж може знижувати інтерес до діяльності за умови їх тривалого використання без варіативності. Традиційні техніки часто вимагають достатнього рівня розвитку дрібної моторики та координації рухів, що може ускладнювати їх опанування дітьми дошкільного віку в порівнянні з нетрадиційними техніками. Це проявляється у труднощах з проведенням точних ліній, контролем натиску, охайним заповненням площини. У зв'язку з цим виявляється доречним межувати традиційні та нетрадиційні техніки в роботі з дітьми.

Нетрадиційні техніки малювання охоплюють сукупність способів створення зображення, що відрізняються від класичних прийомів використання олівця та пензля і передбачають експериментування з матеріалами, інструментами та способами нанесення фарби [7]. До найбільш поширених нетрадиційних технік належать пальчикове малювання, що передбачає нанесення фарби безпосередньо пальцями та долонями; техніка відбитків (листя, губка, пекінська капуста, гриби, штампи), яка ґрунтується на перенесенні форми предмета на папір; монотипія, що полягає у створенні зображення шляхом відтиску фарби з однієї поверхні на іншу; кляксографія, заснована на утворенні образів із випадкових плям фарби; малювання ватними паличками (точкове нанесення фарби, формування фактури); малювання зубною щіткою, тобто розбризкування фарби для створення фону або ефекту снігу, дощу; набризк (створення дрібнодисперсної фактури шляхом розпилення фарби); гратографія або граттаж, що полягає у процарапуванні зображення на зафарбованій поверхні; малювання свічкою або воском з подальшим перекриттям фарбою (ефект "проявлення" зображення); ниткографія (створення візерунків за допомогою фарбованої нитки); малювання піском або манкою; малювання на вологому папері, що створює ефект розтікання фарби; малювання пінкою, мильними

a balloon or sponge to create soft textures and colour transitions; and ebru, which involves transferring an image from thickened water onto paper. A characteristic feature of these techniques is the variability and openness of execution methods, the absence of rigidly regulated rules, and the combination of elements of chance and controllability. This stimulates children's exploratory activity, broadens their sensory experience, and promotes the development of an individual style of visual arts activity.

Non-traditional drawing techniques actively contribute to the development of children's fine motor skills and sensorimotor coordination. The involvement of different parts of the hand (fingers, palms), as well as variation in pressure force, direction, and movement amplitude, ensures natural training of the motor apparatus under conditions of less rigid regulation than in traditional techniques. The use of various tools and materials (fingers, sponges, threads, brushes, etc.) requires children to perform different types of movements – pressing, tapping, rubbing, scattering, rolling, and splattering. This broadens the range of motor actions, improves hand-eye coordination, and develops movement control, regulation of pressure force, and movement amplitude during the process of image creation. While working with paint, prints, or spray techniques, children practically learn the dependence of the result on the intensity of the action, which contributes to the development of sensitivity to materials and movement accuracy.

Non-traditional techniques also contribute to the formation of graphic and tonal-spatial skills. For example, printmaking techniques help children master holistic forms, blotography develops the perception of the spot and its transformation, while drawing with cotton swabs fosters rhythm and repetition of elements. Such an indirect approach allows the formation of basic technical abilities without excessive demands on movement precision. A special role is played by the development of operational and technical abilities associated with interaction with

бульбашками, в результаті чого отримуємо нестандартну фактуру; малювання повітряною кулькою або губкою для створення м'яких фактур і переходів кольору; ебру (перенесення малюнка з загущеної води на папір). Характерною особливістю зазначених технік є варіативність та відкритість способів виконання, відсутність жорстко регламентованих правил, поєднання елементів випадковості та керованості, що стимулює пошукову активність дитини, розширює її сенсорний досвід і сприяє формуванню індивідуального стилю образотворчої діяльності.

Нетрадиційні техніки малювання активно сприяють розвитку дрібної моторики та сенсомоторної координації дітей. Залучення різних частин руки (пальців, долоні), варіювання сили натиску, напрямку та амплітуди рухів забезпечує природне тренування рухового апарату в умовах меншої регламентації, ніж у традиційних техніках. Використання різних інструментів і матеріалів (пальців, губок, ниток, щіток тощо) вимагає від дитини виконання різнотипних рухів – натискання, притискання, розтирання, розсипання, прокочування, розбризкування. Це розширює діапазон рухових дій, удосконалює координацію "рука-око" та формує контрольованість рухів, регуляцію сили натиску, розмаху руху в процесі створення зображення. У процесі роботи з фарбою, відбитками чи наблизком дитина практично засвоює залежність результату від інтенсивності дії, що сприяє розвитку чутливості до матеріалу та точності рухів.

Нетрадиційні техніки також сприяють формуванню графічних і тонально-площинних навичок, наприклад, техніка відбитків допомагає засвоїти цілісну форму, кляксографія – відчуття плями та її трансформації, а малювання ватними паличками – ритмічність і повторюваність елементів. Такий опосередкований шлях дозволяє сформувати базові технічні вміння без надмірного навантаження на точність рухів. Окрему роль відіграє формування операційно-технічних умінь, пов'язаних із взаємодією з матеріалами. Діти вчаться добирати спосіб нанесення фарби відповідно до її властивостей,

materials. Children learn to select methods of paint application according to the properties of the material, control the quantity of material used, and combine different techniques within a single image. This contributes to an understanding of the relationship between the tool, the action, and the resulting image.

The effectiveness of developing technical drawing skills in children largely depends on the organization of the educational process and the observance of a number of pedagogical conditions. Let us consider the most important of them.

First and foremost, an important condition is the combination of traditional and non-traditional drawing techniques, as substantiated in the discussion above. While traditional techniques (drawing with pencils, brushes, and paints) are oriented toward the development of movement accuracy, line precision, and controlled actions, which form the basis of technical literacy, non-traditional techniques broaden the range of motor actions, allow variation in methods of interaction with materials, and promote the development of flexibility in technical abilities.

An important condition is the consideration of children's age-related and individual characteristics, since the development of technical drawing skills demonstrates a pronounced age dynamics. In particular, it is necessary to take into account the level of development of fine motor skills, sensory experience, visual-spatial perception, the ability to voluntarily regulate movements, the precision of movement coordination, and the tempo of activity. In early preschool age, it is advisable to use simple and accessible techniques that do not require a high level of movement accuracy, whereas in senior preschool age more complex tasks should gradually be introduced, including those related to pressure regulation, maintaining proportions, and precision of depiction. Individualization involves the differentiation of tasks, the selection of materials according to children's abilities, and the provision of assistance or, conversely, the creation of conditions for independent performance depending on the level of development of technical skills.

контролювати кількість матеріалу, комбінувати різні техніки в межах одного зображення. Це сприяє усвідомленню залежності між інструментом, дією та результатом.

Ефективність формування технічних навичок малювання у дітей значною мірою залежить від особливостей організації освітнього процесу та дотримання низки педагогічних умов. Розглянемо найважливіші з них.

Передусім важливою умовою є поєднання традиційних і нетрадиційних технік малювання, що ми і обґрунтували у вище викладеному тексті. Якщо традиційні техніки (малювання олівцем, пензлем, фарбами) орієнтовані на формування точності рухів, чіткості лінії, контрольованості дій, що є основою технічної грамотності, то нетрадиційні техніки розширюють спектр рухових дій, дозволяють варіювати способи взаємодії з матеріалами, сприяють формуванню гнучкості технічних умінь.

Важливою умовою виступає урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей (адже формування технічних навичок малювання має виражену вікову динаміку), зокрема рівня розвитку дрібної моторики, сенсорного досвіду, зорово-просторового сприйняття, здатності до довільної регуляції рухів, чіткості координації рухів, темпу діяльності. У молодшому дошкільному віці доцільно використовувати прості, доступні техніки, що не потребують високої точності рухів, натомість у старшому – поступово вводити більш складні завдання, пов'язані з регуляцією натиску, дотриманням пропорцій, точністю зображення. Індивідуалізація передбачає диференціацію завдань, добір матеріалів відповідно до можливостей дитини, надання допомоги або, навпаки, створення умов для самостійного виконання залежно від рівня сформованості технічних навичок.

Суттєвого значення набуває варіативність матеріалів і способів діяльності, що сприяє розширенню технічного досвіду дітей. Використання різних інструментів (олівців різної твердості, пензлів різної товщини, нетрадиційних засобів) та матеріалів

Considerable importance is attached to the variability of materials and methods of activity, which contributes to the expansion of children's technical experience. The use of different tools (pencils of varying hardness, brushes of different thicknesses, and non-traditional tools) and materials (gouache, watercolours, natural and everyday materials) enable children to master various methods of image creation. This develops the ability to adapt technical actions to the properties of the material, understand the dependence of the result on the chosen method of execution, and foster flexibility in the use of technical techniques.

Another important condition is the combination of demonstration, practice, and children's independent activity. Demonstration of an action ensures the mastery of the correct method of execution, provides examples that lead to success, and forms an initial understanding of the sequence of techniques that constitute the performed action. Practice contributes to the consolidation of acquired abilities, the automatization of movements, and the development of accuracy and coordination. Independent activity, in turn, creates conditions for transferring acquired skills to new situations, as well as for their variation and generalization. The interrelationship of these components ensures not only the one-time reproduction of a model but also the formation of stable technical abilities.

Consideration of the above-mentioned conditions ensures a purposeful, consistent, and effective process of children's mastery of the technical aspects of visual arts activity, thereby creating a foundation for further artistic development.

Conclusions and research perspectives.

The conducted study has established that the development of technical drawing skills is an important component of preschool children's artistic and productive activity and serves as the foundation for the realization of their artistic ideas. Technical skills are regarded as a complex of actions that ensure proficiency in tools, materials, and methods of image creation. They possess an integrated character, combining operational-technical, graphic, tonal-spatial, compositional, and

(гуаші, акварелі, природних і вжиткових матеріалів) дозволяє дітям засвоїти різні способи створення зображення. Це формує здатність адаптувати технічні дії до властивостей матеріалу, усвідомлювати залежність результату від обраного способу виконання, а також розвиває гнучкість у використанні технічних прийомів.

Ще однією умовою є поєднання показу, вправлення та самостійної діяльності дітей. Демонстрація дії забезпечує засвоєння правильного способу її виконання, демонструє зразки, які приведуть до успіху, формує первинне уявлення про послідовність прийомів, які складають виконувану дію. Вправлення сприяє закріпленню набутих умінь, доведенню рухів до автоматизму, розвитку точності та координації. Самостійна діяльність, у свою чергу, створює умови для перенесення сформованих навичок у нові ситуації, їх варіювання та узагальнення. Взаємозв'язок цих компонентів забезпечує не лише одноразове відтворення зразка, а й формування стійких технічних умінь.

Урахування зазначених умов забезпечує цілеспрямований, послідовний і результативний характер оволодіння дітьми технічними аспектами образотворчої діяльності, що створює підґрунтя для подальшого художнього розвитку.

Висновки та перспективи досліджень. У результаті проведеного дослідження встановлено, що формування технічних навичок малювання є важливою складовою художньо-продуктивної діяльності дітей дошкільного віку та виступає основою для реалізації їхнього образотворчого задуму. Технічні навички розглядаються як комплекс дій, що забезпечують володіння інструментами, матеріалами та способами створення зображення, і мають інтегрований характер, поєднуючи операційно-технічні, графічні, тонально-площинні, композиційні та моторно-координаційні компоненти. Традиційні техніки малювання забезпечують системність і послідовність оволодіння базовими технічними навичками, сприяють формуванню точності рухів, контролю натиску, розвитку графічних і

motor-coordinative components. Traditional drawing techniques ensure the systematic and consistent mastery of basic technical skills, contribute to the development of movement accuracy, pressure control, and graphic and compositional abilities; however, they also have certain limitations associated with insufficient variability of actions and increased demands on the level of children's motor development. Non-traditional drawing techniques broaden the range of technical actions, promote the flexible development of skills, and serve as an effective complement to traditional means in the process of mastering visual arts techniques. Therefore, the most effective approach is the combination of traditional and non-traditional drawing techniques, which ensures the complementarity of their pedagogical potential: structure and systematicity on the one hand, and variability together with the expansion of technical experience on the other.

Prospects for further scientific research are seen in the development of a technology for forming technical drawing skills in preschool children, considering the integration of various artistic techniques.

композиційних умінь, однак мають певні обмеження, пов'язані з недостатньою варіативністю дій та підвищеними вимогами до рівня моторного розвитку дітей. Нетрадиційні техніки малювання забезпечують розширення спектра технічних дій, сприяють гнучкому формуванню навичок і виступають ефективним доповненням до традиційних засобів у процесі оволодіння технікою образотворчої діяльності. Тому найбільш ефективним є поєднання традиційних і нетрадиційних технік малювання, яке забезпечує взаємодоповнюваність їхніх педагогічних можливостей: структурованість і системність з одного боку та варіативність і розширення технічного досвіду – з іншого. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробленні технології формування технічних навичок малювання у дітей дошкільного віку з урахуванням інтеграції різних художніх технік.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity), nova redaktsiia [Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education), new edition]*. (2021). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 12.01.2021 r. № 33. Retrieved from: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/nakaz-33-bazovyy-komponent-doshk-osv.pdf> [in Ukrainian].
2. Dabizha, L.P. (2018). Netradytsiine maliuvannia yak zasib rozvytku tvorchykh zdibnostei ditei doshkilnoho viku [Non-traditional drawing as a means of developing creative abilities of preschool children]. *Naukovi zapysky: zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoi konferentsii vykladachiv i studentiv fakultetu doshkilnoi, pochatkovoï osvity ta mystetstv. Seriia "Mystetstvo" – Scientific notes: collection of materials of the scientific-practical conference of lecturers and students of the faculty of preschool, primary education and arts. Series "Arts"*. Vinnytsia: Firma "Planer", 66-70 [in Ukrainian].
3. Demchyk, K.I. (2009). *Osnovy obrazotvorchoho mystetstva z metodykoiu kerivnytstva zobrazhuvalnoiu diialnistiu ditei [Fundamentals of Fine Arts with Methodology of Guiding Children's Visual Activity]: navch.-metod. posibnyk*. Kamianets-Podilskyi: Aksioma, 128 [in Ukrainian].
4. Drobotii, O., & Kryvonos, M. (2017). *Obrazotvorcha diialnist [Visual (Art) Activity]*. Kharkiv: Ranok, 160 [in Ukrainian].
5. Sukhorukova, H.V., Dronova, O.O., Holota, N.M., & Yantsur, L.Y. (2010). *Obrazotvorche mystetstvo z metodykoiu navchannia v doshkilnomu navchalnomu zakladi [Fine Arts with Teaching Methodology in a Preschool Educational Institution]: pidruchnyk*. Kyiv: Slovo, 376 [in Ukrainian].

6. Kotliar, V.P. (2006). *Osnovy obrazotvorchoho mystetstva i metodyka khudozhnoho vykhovannia ditei [Fundamentals of Fine Arts and Methods of Artistic Education of Children]*: navch. posibnyk. Kyiv: Kondor, 200 [in Ukrainian].
7. Maksymova, O.O. (2022). Netradytsiini tekhniky obrazotvorchoho mystetstva v roboti z ditmy doshkilnoho viku [Non-traditional techniques of fine arts in work with preschool children]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seria: "Pedagogika. Sotsialna robota" – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social Work"*, 1 (50), 182-185 [in Ukrainian].
8. Novoseletska, I.O. (2021). Rozvytok khudozhno-tvorchykh zdibnostei ditei piatoho roku zhyttia zasobamy mystetstva [Development of artistic and creative abilities of children of the fifth year of life by means of art]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 221 [in Ukrainian].
9. Todosiienko, N.L. (2024). Tvorchyi rozvytok ditei doshkilnoho viku zasobamy obrazotvorchoi diialnosti [Creative development of preschool children by means of visual activity]. *Aktualni problemy mystetskoï pidhotovky maibutnoho vchytelia (X shkola metodychnoho dosvidu) – Current problems of the artistic preparation of the future master (X school of methodological experience): zb. materialiv Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu (21-22 lystopada 2024 roku)*. Vinnytsia, 226-230 [in Ukrainian].
10. Shulha, L.V. (2018). Rozvytok tvorchykh zdibnostei ditei doshkilnoho viku na zaniattiakh z maliuvannia [Development of creative abilities of preschool children in drawing classes]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 264 [in Ukrainian].

Received: April 20, 2026

Accepted: May 07, 2026

Published: May 29, 2026

